Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 5ης Ιουνίου 2025 [1]

Υπόθεση C-543/23 [Gnattai] [i]

AR
κατά
Ministero dell'Istruzione e del Merito,
μετέχουσα στη διαδικασία:
Anief – Associazione Professionale e Sindacale

[αίτηση του Tribunale Civile di Padova (πρωτοδικείου Πάδοβας, Ιταλία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Οδηγία 1999/70/ΕΚ – Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP – Ρήτρα 4, σημείο 1 – Έννοιες της "σχέσης εργασίας ορισμένου χρόνου" και των "συνθηκών απασχόλησης" – Δημόσιος τομέας – Εκπαιδευτικοί – Απασχόληση ορισμένου χρόνου σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – Πρόσληψη στο δημόσιο με διαδικασία πρόσληψης βάσει πιστοποιητικών επαγγελματικής ικανότητας – Καθορισμός της αρχαιότητας – Κατάταξη σε μισθολογικό κλιμάκιο – Εθνική διάταξη κατά την οποία δεν λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος προϋπηρεσίας σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – Διαφορετικοί εργοδότες – Διαφορετική μεταχείριση – Άρθρα 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

I. Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο) και περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP [2], καθώς και την ερμηνεία των άρθρων 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

[i] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

[2] ΕΕ 1999, L 175, σ. 43.

2. Τούτο εγείρει και πάλι στη νομολογία το ζήτημα της διαφορετικής μεταχείρισης των εκπαιδευτικών που απασχολούνταν προηγουμένως με σχέση εργασίας *ορισμένου χρόνου* κατά τη μονιμοποίησή τους ή την πρόσληψή τους σε δημόσια σχολεία της Ιταλίας σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που απασχολούνται στα σχολεία αυτά με σχέση εργασίας *αορίστου χρόνου*[3].

3. Η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά το ζήτημα κατά πόσον ο χρόνος υπηρεσίας που συμπλήρωσε ο ενάγων στο πλαίσιο συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου σε ιδιωτικά σχολεία, συγκεκριμένα σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (scuole paritarie), τα οποία εξομοιώνονται, κατ' ουσίαν, εκ του νόμου με τα κρατικά σχολεία, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό της αρχαιότητας και, ως εκ τούτου, για τη μισθολογική κατάταξη, μετά την πρόσληψη (με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου) σε κρατικό σχολείο.

4. Το ιταλικό δίκαιο προβλέπει ρητώς ότι, κατά την πρόσληψη σε κρατικό σχολείο, ο χρόνος προϋπηρεσίας σε ορισμένα σχολεία, συμπεριλαμβανομένων των μη κρατικών, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό της αρχαιότητας και τη μισθολογική κατάταξη. Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο για τον χρόνο προϋπηρεσίας σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αντιθέτως, το ιταλικό δίκαιο αναγνωρίζει, για την επίμαχη περίοδο, την ισοδυναμία των υπηρεσιών στα δημόσια σχολεία και στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι εκπαιδευτικοί και των δύο ομάδων σύγκρισης έχουν τα ίδια καθήκοντα, τις ίδιες επαγγελματικές υποχρεώσεις και πρέπει να διαθέτουν τις ίδιες εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές, μεθοδολογικές-διδακτικές, οργανωτικές-κοινωνικές και ερευνητικές δεξιότητες.

5. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν οι σχετικές διαφοροποιήσεις –οι οποίες κρίθηκαν νόμιμες και συνταγματικές από το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ιταλία) και το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο, Ιταλία)– βάσει των σχετικών διατάξεων της ιταλικής νομοθεσίας είναι σύμφωνες με τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου και τα άρθρα 20 και 21, παράγραφος 1, του Χάρτη.

6. Το ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι πρωτίστως κατά πόσον η υπό κρίση περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας 4, σημείο 1, σε συνδυασμό με τη ρήτρα 3, σημεία 1 και 2, της συμφωνίας-πλαισίου. Τούτο εξαρτάται, αφενός, από το αν μπορεί να υπάρξει διαφορετική μεταχείριση κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων και στην περίπτωση κατά την οποία οι συγκρινόμενοι εκπαιδευτικοί απασχολούνται ή έχουν απασχοληθεί από διαφορετικούς εργοδότες ή εντολείς και βάσει διαφορετικών κανόνων (ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου). Αφετέρου, μια τέτοια διαφορετική μεταχείριση θα μπορούσε να αποκλειστεί όταν η μη αναγνώριση του χρόνου προϋπηρεσίας βασίζεται σε νομοθετική διάταξη η οποία θίγει κατά τον ίδιο τρόπο *όλους* τους υπαλλήλους που απασχολούνταν προηγουμένως σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (με σχέση εργασίας τόσο ορισμένου χρόνου όσο και αορίστου χρόνου). Σε περίπτωση μη εφαρμογής της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, πρέπει ακόμη να εξεταστεί αν το άρθρο 20 και το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη έχουν εφαρμογή[4], αν υφίσταται διαφορετική μεταχείριση βάσει των γενικών κριτηρίων που προβλέπονται σε αυτά και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν

[3] Βλ. αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 2024, Ministero dell'Istruzione e del Merito και INPS (C-322/23, EU:C:2024:900), της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933), και της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), με τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης τη διαφορετική μεταχείριση των εκπαιδευτικών με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου κατά τον προσδιορισμό της αρχαιότητας, η οποία βασιζόταν σε άλλες διατάξεις της επίμαχης εν προκειμένω νομοθεσίας.

[4] Συναφώς αρνητική απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψεις 56 επ.), για τον λόγο ότι δεν πληρούται η έννοια της «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης», κατά το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη.

υπάρχει αντικειμενική δικαιολόγηση γι' αυτό. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να προσδιοριστούν οι σχετικές ομάδες σύγκρισης προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι οικείοι εκπαιδευτικοί βρίσκονται ή βρίσκονταν σε τουλάχιστον αντίστοιχη κατάσταση. Επομένως, παρέχεται στο Δικαστήριο η ευκαιρία να διευκρινίσει την προγενέστερη νομολογία του επί του ζητήματος αυτού.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

7. Η αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 1999/70 έχει ως εξής:

«τα υπογράφοντα μέρη θέλησαν να συνάψουν συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου, όπου θα διαγράφονται οι γενικές αρχές και ελάχιστες απαιτήσεις για τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου και τις εργασιακές σχέσεις· έχουν δείξει την επιθυμία τους να βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας ορισμένου χρόνου, εξασφαλίζοντας την εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης, καθώς και να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκύπτει από διαδοχικές σχέσεις εργασίας ή συμβάσεις ορισμένου χρόνου».

8. Το τρίτο εδάφιο του προοιμίου της συμφωνίας-πλαισίου έχει ως εξής:

«Η παρούσα συμφωνία καθορίζει τις γενικές αρχές και τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την εργασία ορισμένου χρόνου, αναγνωρίζοντας ότι για τις λεπτομέρειες της εφαρμογής πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πραγματικά στοιχεία των συγκεκριμένων εθνικών, τομεακών και εποχιακών καταστάσεων. Η συμφωνία αυτή αναδεικνύει τη βούληση των κοινωνικών εταίρων να θεσπίσουν ένα γενικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις, καθώς και για τη χρησιμοποίηση συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε μια βάση αποδοχής από τους εργοδότες και τους εργαζομένους.»

9. Η ρήτρα 1 της συμφωνίας-πλαισίου ορίζει τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας συμφωνίας πλαισίου είναι:

α) η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης·

β) η καθιέρωση ενός πλαισίου για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκαλείται από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή εργασιακών σχέσεων ορισμένου χρόνου.»

10. Η ρήτρα 2, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα συμφωνία εφαρμόζεται σε όλους τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου που έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας όπως αυτές καθορίζονται από τη νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις ή την πρακτική σε κάθε κράτος μέλος.»

11. Η ρήτρα 3 της συμφωνίας-πλαισίου έχει ως εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας, ως “εργαζόμενος ορισμένου χρόνου” νοείται ένα πρόσωπο που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου συναφθείσα απευθείας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου, η λήξη της οποίας καθορίζεται από αντικειμενικούς όρους, όπως παρέλευση συγκεκριμένης ημερομηνίας, η ολοκλήρωση συγκεκριμένου έργου ή πραγματοποίηση συγκεκριμένου γεγονότος.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας, ως “αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου” νοείται ο εργαζόμενος που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας αορίστου χρόνου στην ίδια επιχείρηση, και απασχολείται στην ίδια ή παρόμοια εργασία/απασχόληση, λαμβανομένων υπόψη των προσόντων ή των δεξιοτήτων.

Όπου δεν υπάρχει αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου στην ίδια εκμετάλλευση, η σύγκριση πρέπει να γίνεται με αναφορά στην εκάστοτε εφαρμοζόμενη συλλογική σύμβαση, ή όταν δεν υπάρχει οικεία συλλογική σύμβαση, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, ή τις εθνικές συλλογικές συμβάσεις ή πρακτικές.»

12. Η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου ορίζει τα εξής:

«Όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται δυσμενώς σε σχέση με τους αντίστοιχους εργαζομένους αορίστου χρόνου μόνο επειδή έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.»

Β. Το ιταλικό δίκαιο

13. Το άρθρο 485 του Decreto legislativo Nr. 297 – Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative vigenti in materia di istruzione, relative alle scuole di ogni ordine e grado (νομοθετικού διατάγματος 297 περί εγκρίσεως της κωδικοποιημένης εκπαιδευτικής νομοθεσίας για τη λειτουργία των σχολείων όλων των κατηγοριών και βαθμίδων), της 16ης Απριλίου 1994[5] (στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 297/94), προβλέπει τα εξής:

«1. Για το διδακτικό προσωπικό των σχολείων δευτεροβάθμιας και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, η προϋπηρεσία στα προαναφερθέντα κρατικά και στα εξομοιούμενα με αυτά ιδιωτικά σχολεία, συμπεριλαμβανομένων αυτών του εξωτερικού, υπό καθεστώς μη τακτικού υπαλλήλου, αναγνωρίζεται ως υπηρεσία τακτικού υπαλλήλου, για νομικούς και οικονομικούς σκοπούς, στο σύνολό της για τα τέσσερα πρώτα έτη και κατά τα δύο τρίτα για το τυχόν επιπλέον χρονικό διάστημα, καθώς και για αποκλειστικά οικονομικούς σκοπούς κατά το υπόλοιπο ένα τρίτο. Τα οικονομικά δικαιώματα που απορρέουν από την αναγνώριση αυτή διατηρούνται και λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια που έπονται εκείνου στο οποίο κατατάχθηκε ο υπάλληλος κατά τον χρόνο της αναγνώρισης.

2. Για τους ίδιους σκοπούς και στην ίδια έκταση, κατά τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, αναγνωρίζεται στο αναφερόμενο σε αυτή προσωπικό η προϋπηρεσία στα κρατικά οικοτροφεία θηλέων και η προϋπηρεσία, υπό καθεστώς τακτικού και μη τακτικού υπαλλήλου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα κρατικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή στα εξομοιούμενα με αυτά

[5] GURI αριθ. 115, της 19ης Μαΐου 1994, γενική σειρά αριθ. 79.

ιδιωτικά σχολεία, συμπεριλαμβανομένων αυτών των προαναφερθέντων οικοτροφείων και του εξωτερικού, καθώς και στα κοινωνικά σχολεία, επιδοτούμενα ή παρέχοντα ενισχυτική διδασκαλία.

3. Για τους ίδιους σκοπούς και εντός των ορίων που καθορίζονται στην παράγραφο 1, αναγνωρίζεται στο διδακτικό προσωπικό των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης η προϋπηρεσία, υπό καθεστώς μη τακτικού υπαλλήλου, στα κρατικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή στα κρατικά οικοτροφεία θηλέων ή στα εξομοιούμενα με αυτά ιδιωτικά σχολεία, στα κρατικά σχολεία δευτεροβάθμιας και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης ή στα εξομοιούμενα με αυτά ιδιωτικά σχολεία, καθώς και στα κοινωνικά σχολεία, επιδοτούμενα ή παρέχοντα ενισχυτική διδασκαλία, καθώς και η προϋπηρεσία ως διδακτικό προσωπικό, υπό καθεστώς τακτικού και μη τακτικού υπαλλήλου των κρατικών νηπιαγωγείων προσχολικής εκπαίδευσης και των νηπιαγωγείων προσχολικής εκπαίδευσης που διαχειρίζεται ο δήμος.»

14. Το άρθρο 1 του Legge n. 62 – Norme per la parità scolastica e disposizioni sul diritto allo studio e all'istruzione (νόμου 62 περί κανόνων για την ισότιμη εκπαίδευση και περί διατάξεων για το δικαίωμα στις σπουδές και την εκπαίδευση), της 10ης Μαρτίου 2000[6] (στο εξής: νόμος 62/2000), έχει ως εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 33, παράγραφος 2, του Συντάγματος, το εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από τα κρατικά σχολεία, καθώς και από τα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία και από εκείνα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η Δημοκρατία θέτει ως κύριο στόχο τη διεύρυνση της προσφοράς των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και τη γενίκευση της αντίστοιχης ζήτησης για διά βίου μάθηση από την παιδική ηλικία.

2. Ως "ισότιμα με τα δημόσια" ιδιωτικά σχολεία ορίζονται, για όλους τους σκοπούς των ισχυουσών διατάξεων, ιδίως όσον αφορά την άδεια απονομής τίτλων σπουδών με νομική ισχύ, τα μη κρατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των ιδρυμάτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, τα οποία, αρχής γενομένης από την προσχολική εκπαίδευση, συμμορφώνονται με τα γενικά ρυθμιστικά πλαίσια για την εκπαίδευση, ανταποκρίνονται στη ζήτηση εκπαιδευτικών υπηρεσιών εκ μέρους των οικογενειών και χαρακτηρίζονται από τις αναφερόμενες στις παραγράφους 4, 5 και 6 απαιτήσεις ποιότητας και αποτελεσματικότητας.

3. Τα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απολαύουν πλήρους ελευθερίας όσον αφορά τον πολιτιστικό και παιδαγωγικό-διδακτικό προσανατολισμό. Λαμβανομένης υπόψη της εκπαιδευτικής έννοιας του σχολείου, η διδασκαλία εμπνέεται από τις θεμελιώδεις αρχές που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα. Δεδομένου ότι τα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρέχουν δημόσια υπηρεσία, φιλοξενούν όλα τα άτομα που αποδέχονται την εκπαιδευτική τους προσέγγιση και υποβάλλουν αίτηση εγγραφής, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών και των σπουδαστών με αναπηρία. Η εκπαιδευτική προσέγγιση καθορίζει, κατά περίπτωση, τον πολιτιστικό ή θρησκευτικό προσανατολισμό. Ωστόσο, οι εξωσχολικές δραστηριότητες που προϋποθέτουν ή απαιτούν την αποδοχή συγκεκριμένης ιδεολογίας ή συγκεκριμένων θρησκευτικών πεποιθήσεων δεν είναι υποχρεωτικές για τους μαθητές.

[6] GURI αριθ. 67, της 21ης Μαρτίου 2000.

4. Η εξομοίωση αναγνωρίζεται στα μη κρατικά σχολεία που υποβάλλουν σχετική αίτηση, τα οποία δεσμεύονται ρητώς να εφαρμόζουν τις διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 και πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

a) διαθέτουν εκπαιδευτική προσέγγιση σύμφωνη με τις αρχές του Συντάγματος και σχέδιο παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών σύμφωνο με τους ισχύοντες κανόνες και κανονισμούς· παρέχουν βεβαίωση που ορίζει τον υπεύθυνο διοίκησης και δημοσιεύουν τους ισολογισμούς τους·

b) διαθέτουν χώρους, έπιπλα και μέσα διδασκαλίας κατάλληλα για τον τύπο του σχολείου και σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία·

c) τα συλλογικά όργανα του σχολείου συγκροτούνται και λειτουργούν με βάση τη δημοκρατική συμμετοχή·

d) το σχολείο εγγράφει όλους τους μαθητές των οποίων οι γονείς υποβάλλουν σχετική αίτηση, υπό την προϋπόθεση ότι διαθέτουν έγκυρο πιστοποιητικό προσόντων για να γίνουν δεκτοί στην τάξη που επιθυμούν να φοιτήσουν·

e) εφαρμόζουν όλους τους κανόνες που ισχύουν για την ένταξη μαθητών με αναπηρία ή μειονεκτούντων μαθητών·

f) οργανώνουν πλήρη προγράμματα σπουδών· η ισοτιμία δεν μπορεί να χορηγηθεί για μεμονωμένες τάξεις, εκτός εάν εισάγονται νέα πλήρη προγράμματα σπουδών, τα οποία πρέπει να αρχίζουν από την πρώτη τάξη·

g) το διδακτικό προσωπικό κατέχει το σχετικό πιστοποιητικό επαγγελματικής ικανότητας·

h) το διοικητικό και το διδακτικό προσωπικό εργάζεται με ατομικές συμβάσεις εργασίας σύμφωνα με τις εθνικές κλαδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας.»

15. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της Decreto-legge n. 255 – Disposizioni urgenti per assicurare l'ordinato avvio dell'anno scolastico 2001/2002 (πράξης νομοθετικού περιεχομένου 255 περί επειγουσών διατάξεων για τη διασφάλιση της ομαλής έναρξης του σχολικού έτους 2001/2002) της 3ης Ιουλίου 2001, η οποία κυρώθηκε, κατόπιν τροποποιήσεων, με τον νόμο 333 της 20ής Αυγούστου 2001[7] (στο εξής: πράξη νομοθετικού περιεχομένου 255/2001), προβλέπει τα ακόλουθα για τους σκοπούς της εγγραφής ή της εξέλιξης στους εφεδρικούς πίνακες διαρκούς ισχύος:

«Κατά την κατάρτιση του πίνακα κατάταξης της παραγράφου 1, οι υπάλληλοι που είναι ήδη εγγεγραμμένοι στους πίνακες διαρκούς ισχύος και επιθυμούν να επικαιροποιηθεί η κατάταξή τους, καθώς και οι υπάλληλοι που υποβάλλουν για πρώτη φορά αίτηση εγγραφής στον πίνακα, κατατάσσονται στις αντίστοιχες κατηγορίες τους ανάλογα με τα προσόντα τους, τα οποία αξιολογούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του πίνακα του παραρτήματος Α του [διατάγματος 123/2000 του Υπουργείου Παιδείας]. Οι διδακτικές υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται από την 1η Σεπτεμβρίου 2000 στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά την έννοια του νόμου 62/2000,

[7] GURI αριθ. 193, της 21ης Αυγούστου 2001.

λαμβάνονται υπόψη στον ίδιο βαθμό με τις διδακτικές υπηρεσίες που παρέχονται σε κρατικά σχολεία.»

16. Το άρθρο 1*bis*, παράγραφος 1, της Decreto-legge n. 250 (πράξης νομοθετικού περιεχομένου 250), η οποία κυρώθηκε με τον νόμο 27 της 3ης Φεβρουαρίου 2006[8] (στο εξής: πράξη νομοθετικού περιεχομένου 250/2005), έχει ως εξής:

«Τα μη κρατικά σχολεία που αναφέρονται στα κεφάλαια I, II και III του τίτλου VIII του μέρους II του κωδικοποιημένου κειμένου, σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα 297 της 16ης Απριλίου 1994, κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες, ήτοι στην κατηγορία των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που αναγνωρίζονται βάσει του νόμου 62 της 10ης Μαρτίου 2000 και στην κατηγορία των μη ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.»

III. Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

17. Ο ενάγων εργάστηκε σε ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με πέντε συμβάσεις ορισμένου χρόνου οι οποίες συνήφθησαν από το σχολικό έτος 2002/2003 έως τις 31 Αυγούστου 2007.

18. Την 1η Σεπτεμβρίου 2008 προσελήφθη με σύμβαση αορίστου χρόνου από το Ministero dell' Istruzione, dell'Università e della Ricerca – MIUR (Υπουργείο Παιδείας, Πανεπιστημίων και Έρευνας, Ιταλία – MIUR), νυν Ministero dell'Istruzione e del Merito (Υπουργείο Παιδείας και Ενίσχυσης της Αξιοκρατίας και των Προσόντων στην Εκπαίδευση, Ιταλία), μέσω της κατάταξης στους λεγόμενους εφεδρικούς πίνακες. Κατά τη μισθολογική κατάταξη, δεν του αναγνωρίστηκε ο χρόνος προϋπηρεσίας του σε ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με την αιτιολογία ότι το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 λαμβάνει υπόψη, για τους σκοπούς της αναγνώρισης της προϋπηρεσίας, και, ως εκ τούτου, του καθορισμού του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου κατάταξης, μόνον την προϋπηρεσία στα κρατικά σχολεία, καθώς και στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα παρέχοντα ενισχυτική διδασκαλία σχολεία, στα επιδοτούμενα σχολεία ή στα κοινωνικά σχολεία και στα οικοτροφεία θηλέων.

19. Με την αγωγή του κατά της απόφασης περί κατάταξης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του Tribunale civile di Padova (πρωτοδικείου Πάδοβας, Ιταλία), ο ενάγων, υποστηριζόμενος από την προσθέτως παρεμβαίνουσα, τη συνδικαλιστική οργάνωση Anief – Associazione Professionale e Sindacale (στο εξής: Anief), υποστηρίζει ότι η ως άνω απόφαση είναι ασυμβίβαστη με τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαισίου, καθώς και με τα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη.

20. Αντιθέτως, ο ενάγων δικαιούται να συνυπολογιστούν οι υπηρεσίες που παρείχε στο ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ 2002 και 2007. Συγκεκριμένα, από τον Σεπτέμβριο του 2002 τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που αναφέρονται στον νόμο 62/2000 συγχωνεύθηκαν στην ενιαία κατηγορία των «ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης». Ο νομοθέτης έκρινε ότι τα εν λόγω σχολεία είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους, καθώς

[8] GURI αριθ. 29, της 4ης Φεβρουαρίου 2006.

και με τα κρατικά σχολεία. Επομένως, η αναφορά του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 –το οποίο δεν έχει ακόμη προσαρμοσθεί– στον συνυπολογισμό της προϋπηρεσίας στα «εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» και στα «εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», τα οποία έχουν πλέον καταργηθεί, θα πρέπει να ισχύει για εκείνα τα σχολεία τα οποία πλέον αποκαλούνται «ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης». Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον, για τους σκοπούς της πρόσληψης για αόριστο χρόνο (χωρίς δημόσιο διαγωνισμό), το Υπουργείο θεωρεί ότι η διδακτική υπηρεσία στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι ισοδύναμη με τη διδακτική υπηρεσία που παρέχουν οι υπάλληλοι ορισμένου χρόνου στα κρατικά σχολεία. Αντιθέτως, για τους σκοπούς της κατάταξης σε μισθολογική κατηγορία κατά την τοποθέτησή τους σε οργανική θέση, το ίδιο Υπουργείο θεωρεί ότι η εν λόγω εκπαιδευτική υπηρεσία δεν είναι συγκρίσιμη. Τούτο είναι επίσης αντίθετο προς το γεγονός ότι η υπηρεσία που παρέχεται στο ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί σε μεγαλύτερη εξειδίκευση σε σχέση με εκείνη των υπαλλήλων των κρατικών σχολείων ή των λοιπών σχολείων που αναφέρονται στο άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94. Και τούτο διότι, για να μπορεί να διδάξει κάποιος ως υπάλληλος ορισμένου χρόνου στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, απαιτείται, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 4, του νόμου 62/2000, η κατοχή άδειας διδασκαλίας. Ωστόσο, για την πρόσληψη για ορισμένο χρόνο στα κρατικά σχολεία ή στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα παρέχοντα ενισχυτική διδασκαλία σχολεία, στα επιδοτούμενα σχολεία ή στα κοινωνικά σχολεία, αρκεί η κατοχή απολυτηρίου τίτλου σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

21. Το Υπουργείο δεν αμφισβητεί ότι οι υπηρεσίες που παρέχουν οι εκπαιδευτικοί στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι ισοδύναμες με εκείνες που παρέχονται, μεταξύ άλλων, στα κρατικά σχολεία. Εντούτοις, το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 δεν ευθυγραμμίστηκε με τον νόμο 62/2000. Κατά συνέπεια, μόνον οι υπηρεσίες που παρέχονται στα «εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης […] [και] στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης» μπορούν να ληφθούν υπόψη για τους σκοπούς της κατάταξης. Αντιθέτως, τούτο δεν ισχύει για τις υπηρεσίες που παρέχονται στα «ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης» τα οποία ιδρύθηκαν το 2000 και στα οποία συγχωνεύθηκαν τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

22. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι τόσο το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), ιδίως με τις αποφάσεις του αριθ. 32386/2019 της 11ης Δεκεμβρίου 2019 και αριθ. 25226 της 10ης Νοεμβρίου 2020, όσο και το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο), με την απόφασή του αριθ. 180/2021 της 11ης Φεβρουαρίου 2021, επιβεβαίωσαν τη νομιμότητα και τη συνταγματικότητα του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94.

23. Το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) έχει αναγνωρίσει ότι το ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εξομοιώνεται πλήρως με το κρατικό σχολείο. Εντούτοις, αρνήθηκε τον συνυπολογισμό, σύμφωνα με το άρθρο 485 νομοθετικού διατάγματος 297/94, της προϋπηρεσίας υπό καθεστώς μη τακτικού υπαλλήλου σε αυτό. Προς αιτιολόγηση, ανέφερε ότι οι διαφορετικοί όροι απασχόλησης καθιστούν προφανή την ανομοιογένεια του νομικού καθεστώτος των αντίστοιχων εκπαιδευτικών [9]. Επιπλέον,

[9] Αποφάσεις του Cass. (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) αριθ. 32386/2019, 33137/2019 και 33134/2019.

δεν υφίσταται δυσμενής διάκριση κατά την έννοια της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαισίου, «δεδομένου ότι η συγκρισιμότητα πρέπει να αποκλείεται όταν πρόκειται για σχέσεις εργασίας με διαφορετικούς εργοδότες οι οποίες υπόκεινται σε διαφορετικούς κανόνες όσον αφορά την ίδρυση και τη διαχείρισή τους» [10]. Το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο) έχει επίσης κρίνει ότι οι εργασιακές σχέσεις των εκπαιδευτικών στα οικεία σχολεία δεν εξομοιώνονται πλήρως και ότι οι λεπτομέρειες και η έκταση της εξομοίωσης αυτής πρέπει να ρυθμίζονται από τον νομοθέτη [11].

24. Λόγω των αμφιβολιών του ως προς τη συμβατότητα της επίμαχης απόφασης περί κατάταξης, βάσει του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94, με τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαισίου καθώς και με τα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη, το Tribunale civile di Padova (πρωτοδικείο Πάδοβας), με απόφαση της 14ης Αυγούστου 2023, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 28 Αυγούστου 2023, υπέβαλε τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1) Έχουν η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 και περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, καθώς και η γενική αρχή του ισχύοντος ενωσιακού δικαίου περί απαγόρευσης των διακρίσεων όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, υπό το πρίσμα του άρθρου 21 του Χάρτη, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως αυτή του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94, η οποία, κατά την έννοια που της αποδόθηκε από το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) [βλ. αποφάσεις του Cass. S.L. (τμήματος εργατικών διαφορών του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) αριθ. 32386/2019, 33134/2019 και 33137/2019], προβλέπει ότι οι υπάλληλοι ορισμένου χρόνου των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία προβλέπονται στον νόμο 62/2000, αντιμετωπίζονται δυσμενώς, στο πλαίσιο αναγνώρισης της προϋπηρεσίας, σε σχέση με τους υπαλλήλους αορίστου χρόνου του Ministero dell'Istruzione e del Merito (Υπουργείου Παιδείας και Ενίσχυσης της Αξιοκρατίας και των Προσόντων στην Εκπαίδευση), απλώς και μόνον επειδή δεν έχουν επιτύχει σε δημόσιο διαγωνισμό ή έχουν διδάξει σε νομίμως αναγνωρισμένο ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μολονότι οι διδάσκοντες ορισμένου χρόνου των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τελούν σε αντίστοιχη κατάσταση με τους διδάσκοντες αορίστου χρόνου των κρατικών σχολείων όσον αφορά το είδος της εργασίας και τις συνθήκες κατάρτισης και απασχόλησης, δεδομένου ότι ασκούν τα ίδια καθήκοντα και διαθέτουν τις ίδιες εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές, μεθοδολογικές-διδακτικές, οργανωτικές-κοινωνικές και ερευνητικές δεξιότητες, οι οποίες αποκτήθηκαν μέσω της συσσώρευσης διδακτικής πείρας που αναγνωρίζεται από την ίδια την εθνική ρύθμιση ως ταυτόσημη, για τους σκοπούς της πρόσληψης για αόριστο χρόνο μέσω κατάταξης στους εφεδρικούς πίνακες διαρκούς ισχύος, οι οποίοι πλέον εξαντλούνται (πρβλ. άρθρο 2, παράγραφος 2, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 255/2001);

2) Πρέπει να γίνει δεκτό, στο πλαίσιο εφαρμογής της οδηγίας 1999/70, ότι οι γενικές αρχές του ισχύοντος ενωσιακού δικαίου περί ισότητας, ίσης μεταχείρισης και απαγόρευσης των διακρίσεων στην απασχόληση, οι οποίες κατοχυρώνονται επίσης στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο άρθρο 14 της ΕΣΔΑ (και οι οποίες είναι σχετικές κατά το άρθρο 52 του Χάρτη), στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη ο οποίος υιοθετήθηκε στις 18.10.1961, στο άρθρο 157 ΣΛΕΕ, καθώς και στις οδηγίες

[10] Απόφαση του Cass. (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) αριθ. 25226/2020.

[11] Απόφαση του Corte Cost. (Συνταγματικού Δικαστηρίου) αριθ. 180/2021.

2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε διάταξη, όπως το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94, η οποία επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη για μισθολογικούς σκοπούς, κατά την αναγνώριση της προϋπηρεσίας, αποκλειστικά οι διδακτικές υπηρεσίες οι οποίες παρασχέθηκαν στο ίδιο Ministero (Υπουργείο) ή στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα επιδοτούμενα σχολεία ή στα κέντρα ενισχυτικής διδασκαλίας, στα κοινωνικά σχολεία, καθώς και στα οικοτροφεία θηλέων προέλευσης, αντιμετωπίζοντας δυσμενώς και εισάγοντας δυσμενή διάκριση, στο πλαίσιο αναγνώρισης της προϋπηρεσίας [η οποία πραγματοποιείται μετά την πρόσληψη με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου από το Ministero dell'Istruzione e del Merito (Υπουργείο Παιδείας και Ενίσχυσης της Αξιοκρατίας και των Προσόντων στην Εκπαίδευση)], εις βάρος των διδασκόντων ορισμένου χρόνου των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στους οποίους δεν αναγνωρίζονται οι πρόσθετες αποδοχές που συνδέονται με την προϋπηρεσία, οι οποίες, αντιθέτως, καταβάλλονται στους διδάσκοντες ορισμένου χρόνου των κρατικών σχολείων, των σχολείων τα οποία διαχειρίζεται ο δήμος, των εξομοιούμενων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, των εξομοιούμενων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των επιδοτούμενων σχολείων ή των κέντρων ενισχυτικής διδασκαλίας, των κοινωνικών σχολείων, καθώς και των οικοτροφείων θηλέων, οι οποίοι τελούν σε αντίστοιχη κατάσταση με τους διδάσκοντες των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά τη φύση της εργασίας, τα επαγγελματικά καθήκοντα, τις επαγγελματικές υπηρεσίες και τις επαγγελματικές υποχρεώσεις, καθώς και τις συνθήκες κατάρτισης και απασχόλησης σε σχέση με τους διδάσκοντες των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία προβλέπονται στον νόμο 62/2000, δεδομένου ότι ασκούν τα ίδια καθήκοντα και αποκτούν, μέσω της συσσώρευσης διδακτικής πείρας, τις ίδιες εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές, μεθοδολογικές-διδακτικές, οργανωτικές-κοινωνικές και ερευνητικές δεξιότητες με τους διδάσκοντες των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης;

3) Έχει ο όρος «αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου», ο οποίος περιλαμβάνεται στη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 και περιλαμβάνεται στην οδηγία 1999/70, καθώς και οι γενικές αρχές του ισχύοντος ενωσιακού δικαίου περί ισότητας, ίσης μεταχείρισης και απαγόρευσης των διακρίσεων στην απασχόληση, οι οποίες κατοχυρώνονται στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την έννοια ότι στο πλαίσιο της αναγνώρισης των επιδομάτων προϋπηρεσίας, οι υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται υπό καθεστώς μη τακτικού υπαλλήλου στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να εξομοιώνονται με εκείνες που παρέχονται στα κρατικά σχολεία, στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα κοινωνικά σχολεία, στα επιδοτούμενα σχολεία ή στα κέντρα ενισχυτικής διδασκαλίας, καθώς και στα οικοτροφεία θηλέων, δεδομένου ότι οι εν λόγω διδάσκοντες ασκούν τα ίδια καθήκοντα, έχουν τις ίδιες επαγγελματικές υποχρεώσεις και διαθέτουν τις ίδιες εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές, μεθοδολογικές-διδακτικές, οργανωτικές-κοινωνικές και ερευνητικές δεξιότητες;

4) Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο, επιβάλλει ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο εθνικό δικαστήριο να αφήσει ανεφάρμοστη την ασυμβίβαστη εθνική νομοθεσία;

25. Στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο ενάγων, η Anief, η Ιταλία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μετείχαν επίσης στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Μαρτίου 2025 και απάντησαν στις γραπτές και προφορικές ερωτήσεις του Δικαστηρίου.

IV. Νομική εκτίμηση

26. Τα τρία πρώτα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν κυρίως την ερμηνεία των κριτηρίων της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου. Ως εκ τούτου, θα αρχίσω με την από κοινού εξέταση των εν λόγω προδικαστικών ερωτημάτων προκειμένου να διαπιστωθεί αν τα πραγματικά περιστατικά εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης και αν πληρούνται τα εν λόγω κριτήρια (ενότητα Α). Στη συνέχεια, θα εξετάσω τη δυνατότητα εφαρμογής και τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 20 και του άρθρου 21, παράγραφος 2, του Χάρτη (ενότητα Β), καθώς και –όσον αφορά το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα– τις έννομες συνέπειες που απορρέουν από την ενδεχόμενη εκπλήρωσή τους (ενότητα Γ). Στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτής, θα εξετάσω επίσης τις ενστάσεις απαραδέκτου που προέβαλαν η Επιτροπή (όσον αφορά το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα) και η Ιταλία (όσον αφορά το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα).

A. Πεδίο εφαρμογής και κριτήρια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου

1. Κατ' αρχήν απαγόρευση της διαφοροποίησης των συνθηκών απασχόλησης επ' ευκαιρία ή κατόπιν της πρόσληψης

27. Η εφαρμογή της ρήτρας 4, σημείο 1, σε συνδυασμό με τη ρήτρα 3, σημείο 2, της συμφωνίας-πλαισίου προϋποθέτει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ «εργαζομένου ορισμένου χρόνου» και «αντίστοιχου εργαζομένου αορίστου χρόνου» στην ίδια ουσιαστικά επιχείρηση. Ο εν λόγω εργαζόμενος ορισμένου χρόνου δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται, όσον αφορά τις «συνθήκες απασχόλησης» του, δυσμενώς σε σχέση με τον αντίστοιχο εργαζόμενο αορίστου χρόνου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους. Ωστόσο, η συμφωνία-πλαίσιο δεν περιέχει γενική απαγόρευση διακρίσεων για τον εργοδότη όσον αφορά άλλα κριτήρια διαφοροποίησης πέραν του κριτηρίου του ορισμένου χρόνου.

28. Αφενός, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει, κατά πάγια νομολογία, την άμεση εφαρμογή της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, έναντι κρατικών φορέων, όπως τα δημόσια σχολεία[12]. Επομένως, ο ενάγων μπορεί, κατ' αρχήν, να επικαλεστεί τη διάταξη αυτή έναντι του νέου εργοδότη του, ήτοι ενός κρατικού σχολείου.

[12] Αποφάσεις της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψη 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933, σκέψη 52), της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψη 56), και της 15ης Απριλίου 2008, Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, σκέψεις 59 επ.).

29. Αφετέρου, από τη νομολογία αυτή προκύπτει σαφώς ότι εμπίπτουν στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης» οι κανόνες σχετικά με την αναγνώριση του χρόνου προϋπηρεσίας για τον καθορισμό της αρχαιότητας και την κατάταξη σε μισθολογικό κλιμάκιο επ' ευκαιρία ή κατόπιν πρόσληψης για αόριστο χρόνο σε κρατικό σχολείο, όπως οι επίμαχοι στην υπόθεση της κύριας δίκης κανόνες[13]. Πράγματι, οι συνθήκες αυτές καλύπτουν το σύνολο των δικαιωμάτων, των αξιώσεων και των υποχρεώσεων που συνιστούν μια δεδομένη σχέση εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των όρων υπό τους οποίους ένα άτομο αποκτά θέση εργασίας (στο εξής: όροι πρόσληψης) και των όρων καταγγελίας της εν λόγω σχέσης εργασίας[14].

2. Δυνατότητα καταλογισμού της επίμαχης διαφορετικής μεταχείρισης στον εργοδότη του Δημοσίου;

30. Εν προκειμένω, ωστόσο, το επίμαχο ζήτημα είναι, κατ' ουσίαν, κατά πόσον ο ενάγων, ως πρώην εργαζόμενος ορισμένου χρόνου σε ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μπορεί να επικαλεστεί διαφορετική μεταχείριση όσον αφορά τους εν λόγω όρους πρόσληψης σε σχέση με τους εργαζομένους αορίστου χρόνου στο κρατικό σχολείο στο οποίο προσελήφθη με σύμβαση αορίστου χρόνου. Αυτό υποστηρίζει ο ενάγων, η Anief, η Επιτροπή και το αιτούν δικαστήριο, αντιθέτως προς την Ιταλική Κυβέρνηση.

31. Βεβαίως, κατά πάγια νομολογία, ο «εργαζόμενος ορισμένου χρόνου» κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, σε συνδυασμό με τη ρήτρα 3, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, μπορεί, κατ' αρχήν, να απασχολείται (ή να έχει απασχοληθεί) είτε σε εργοδότη του δημοσίου τομέα είτε σε εργοδότη του ιδιωτικού τομέα[15]. Επιπλέον, τόσο ο ενάγων μετά την πρόσληψή του σε κρατικό σχολείο όσο και οι εργαζόμενοι αορίστου χρόνου που εργάζονται εκεί ανήκουν στην ίδια επιχείρηση κατά την έννοια της ρήτρας 3, σημείο 2, της συμφωνίας-πλαισίου. Είναι επίσης αληθές ότι ο ενάγων, ο οποίος πλέον προσελήφθη με σύμβαση αορίστου χρόνου, είχε προηγουμένως παράσχει τις υπηρεσίες του σε ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποκλειστικά με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου.

32. Ωστόσο, παρά την τυπική συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών, τίθεται το ζήτημα κατά πόσον η διαφοροποίηση, για την οποία παραπονείται ο ενάγων, κατά τον συνυπολογισμό του χρόνου προϋπηρεσίας για την αναγνώριση της αρχαιότητας και την κατάταξη σε μισθολογικό κλιμάκιο –η οποία κατ' αρχήν απαγορεύεται από τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου εις βάρος των εργαζομένων ορισμένου χρόνου– μπορεί να δικαιολογήσει την ύπαρξη διαφορετικής μεταχείρισης που μπορεί να καταλογιστεί στον νέο εργοδότη.

33. Και τούτο διότι ο χρόνος προϋπηρεσίας που συμπλήρωσε προηγουμένως ο ενάγων στο πλαίσιο συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου ανάγεται στη σχέση εργασίας του με τον πρώην εργοδότη (ιδιώτη), ήτοι τον έχοντα την εκμετάλλευση ισότιμου με το δημόσιο ιδιωτικού σχολείου

[13] Αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933, σκέψεις 52 έως 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 26), και της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψεις 46, 47 και 64), παραπέμποντας, κάθε φορά, στην παράλληλη απαγόρευση της διαφορετικής μεταχείρισης που προβλέπει η ρήτρα 4, σημείο 4, της συμφωνίας-πλαισίου, όσον αφορά τις ιδιαίτερες συνθήκες απασχόλησης σε σχέση με την απαιτούμενη περίοδο προϋπηρεσίας.

[14] Βλ., ιδίως, απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψεις 35 έως 40). Βλ., επίσης, απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Vega González (C-158/16, EU:C:2017:1014, σκέψη 34), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2019:877, σημείο 63).

[15] Βλ. αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 2018, Sciotto (C-331/17, EU:C:2018:859, σκέψη 43), της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, Pérez López (C-16/15, EU:C:2016:679, σκέψη 24), της 13ης Μαρτίου 2014, Márquez Samohano (C-190/13, EU:C:2014:146, σκέψη 38), και της 4ης Ιουλίου 2006, Αδενελέρ κ.λπ. (C-212/04, EU:C:2006:443, σκέψη 56).

πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και στηρίζεται σε κανόνες διαφορετικούς από εκείνους που ισχύουν για τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου στα κρατικά σχολεία. Οι αποφάσεις του Corte suprema di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) και του Corte costituzionale (Συνταγματικού Δικαστηρίου), οι οποίες μνημονεύονται στα σημεία 22 και 23 των παρουσών προτάσεων, φαίνεται επίσης να εκκινούν από την παραδοχή ότι η εν λόγω διαφοροποίηση οφείλεται μάλλον στο γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος απασχολήθηκε προηγουμένως σε ιδιωτικό φορέα εκμετάλλευσης ισότιμου με το δημόσιο ιδιωτικού σχολείου πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και απασχολούνταν εκεί βάσει άλλων νομικών κανόνων (καθεστώτος).

34. Κυρίως, ωστόσο, από τη δικογραφία προκύπτει, όπως επιβεβαίωσαν οι μετέχοντες στη διαδικασία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι *όλοι* οι πρώην εκπαιδευτικοί των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τυγχάνουν της ίδιας μεταχείρισης κατά την πρόσληψη σε κρατικό σχολείο και την κατάταξη στα μισθολογικά κλιμάκια. Σύμφωνα με το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94, *δεν* έχουν δικαίωμα αναγνώρισης του χρόνου προϋπηρεσίας, ανεξαρτήτως του αν απασχολούνταν προηγουμένως εκεί με σύμβαση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου. Επομένως, αυτή η προβλεπόμενη από τον νόμο *γενική* εξαίρεση από την αναγνώριση του χρόνου προϋπηρεσίας σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν στηρίζεται σε – απαγορευόμενη βάσει της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου– διαφοροποίηση μεταξύ των εργαζομένων ορισμένου χρόνου και των εργαζομένων αορίστου χρόνου, αλλά σε άλλους λόγους που δεν καλύπτονται από την εν λόγω συμφωνία-πλαίσιο.

35. Επομένως, η επίμαχη διαφορετική μεταχείριση του ενάγοντος δεν οφείλεται στον ορισμένο χρόνο αυτόν καθ' εαυτόν των προηγούμενων σχέσεων εργασίας του στο ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά στο γεγονός ότι, δυνάμει νομοθετικής διατάξεως, ο χρόνος απασχόλησης στο σχολείο αυτό δεν μπορεί γενικά να ληφθεί υπόψη κατά την πρόσληψη σε κρατικό σχολείο.

36. Κατά τη γνώμη μου, από το γεγονός αυτό και μόνον προκύπτει ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή εν προκειμένω η ύπαρξη διαφορετικής μεταχείρισης κατά την πρόσληψη, κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, η οποία μπορεί να καταλογιστεί στον οικείο εργοδότη. Τούτο επιβεβαιώνεται από το γράμμα και τους σκοπούς της εν λόγω διάταξης, καθώς και από τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου.

3. Το γράμμα και οι σκοποί της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, όσον αφορά την οργανωτική και ρυθμιστική εξουσία του εργοδότη

37. Όπως επισήμανα στο σημείο 28 των παρουσών προτάσεων, από τη νομολογία προκύπτει ότι οι όροι πρόσληψης, στους οποίους περιλαμβάνονται οι κανόνες σχετικά με την αναγνώριση του χρόνου προϋπηρεσίας και την κατάταξη σε μισθολογικό κλιμάκιο, εμπίπτουν στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης». Σύμφωνα με το γράμμα της ρήτρας 4, σημείο 1, και της ρήτρας 3, σημείο 2, της συμφωνίας-πλαισίου, οι συνθήκες αυτές αφορούν τους εργαζομένους οι οποίοι, κατ' αρχήν, εργάζονται στην «ίδια επιχείρηση», ήτοι, εν προκειμένω, στο κρατικό σχολείο στο οποίο ο ενάγων (ο οποίος προηγουμένως απασχολούνταν με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου) προσελήφθη με σύμβαση αορίστου χρόνου. Επομένως, οι συγκρινόμενες κατηγορίες των (πρώην) εργαζομένων ορισμένου χρόνου και των εργαζομένων αορίστου χρόνου μπορούν, κατ' αρχήν, να

είναι μόνον εκείνες της ίδιας επιχείρησης απασχόλησης [16] υπό τον έλεγχο και τη ρυθμιστική εξουσία του ίδιου εργοδότη [17].

38. Εν προκειμένω, ο ενάγων δεν εργαζόταν προηγουμένως στον εναγόμενο εργοδότη του δημοσίου τομέα (με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου), αλλά σε ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, ο εν λόγω εργοδότης οφείλει, κατά την πρόσληψη, να λαμβάνει υπόψη *το σύνολο* των σχετικών με τον προς πρόσληψη εργαζόμενο περιστάσεων οι οποίες είναι κρίσιμες σε σχέση με τους εργαζομένους αορίστου χρόνου στην επιχείρηση απασχόλησης [18]. Τούτο καλύπτει, κατ' αρχήν, και τον χρόνο προϋπηρεσίας στο πλαίσιο σχέσης εργασίας με *άλλον* εργοδότη –με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου–, ο οποίος χρόνος παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις δεξιότητες και την επαγγελματική πείρα που έχει αποκτήσει. Επομένως, το Δικαστήριο λαμβάνει πάντοτε υπόψη, στο πλαίσιο προσλήψεως, τον χρόνο προϋπηρεσίας στο πλαίσιο προηγούμενης απασχόλησης ορισμένου χρόνου, ανεξαρτήτως του αν ο χρόνος αυτός συμπληρώθηκε υπό τον έλεγχο και την ευθύνη του ίδιου ή άλλου εργοδότη [19]. Επομένως, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Ιταλία, η οποία στηρίζεται στη νομολογία του Corte suprema di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) και του Corte costituzionale (Συνταγματικού Δικαστηρίου), δεν ασκεί συναφώς επιρροή το ζήτημα αν και σε ποιον βαθμό οι εκπαιδευτικοί των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των εξομοιούμενων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και των κρατικών σχολείων εργάζονται/εργάζονταν για διαφορετικούς εργοδότες και υπόκεινται/υπόκειντο σε διαφορετικούς κανόνες.

39. Εντούτοις, η ευρεία αυτή ερμηνεία οριοθετείται από τον σκοπό που επιδιώκει η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, δεν μπορεί να συνιστά διαφορετική μεταχείριση *καταλογιστέα* στον νέο εργοδότη κατά την έννοια της διάταξης αυτής κάθε διαφοροποίηση κατά την πρόσληψη εις βάρος εργαζομένου που απασχολούνταν προηγουμένως με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου. Τούτο δεν συμβαίνει, ειδικότερα, στην περίπτωση τέτοιων διαφοροποιήσεων οι οποίες δεν στηρίζονται στο κριτήριο της απασχόλησης ορισμένου χρόνου αυτό καθαυτό, αλλά επιβάλλονται από τον νόμο –για άλλους λόγους– και, επομένως, είναι άσχετες προς την εξουσία οργάνωσης και ελέγχου του εργοδότη.

40. Πράγματι, σύμφωνα με τον σκοπό της ρήτρας 1, στοιχείο α' [20], η απαγόρευση των διακρίσεων που προβλέπει η ρήτρα 4, σημείο 1, σε συνδυασμό με τη ρήτρα 3, σημείο 2, της συμφωνίας-πλαισίου, αποσκοπεί αποκλειστικώς στο να εμποδίσει τον εργοδότη να χρησιμοποιεί σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου προκειμένου να στερήσει από τους οικείους εργαζομένους τα

16 Για την εξαίρεση, βλ. άρθρο 3, σημείο 2, δεύτερο εδάφιο, της συμφωνίας-πλαισίου.

17 Βλ., συναφώς, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψη 41).

18 Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 2024, Ministero dell'Istruzione e del Merito και INPS (C-322/23, EU:C:2024:900, σκέψη 50), της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933, σκέψη 62), της 21ης Νοεμβρίου 2018, de Diego Porras (C-619/17, EU:C:2018:936, σκέψεις 61 και 62), και της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 29).

19 Βλ. αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933, σκέψεις 54 και 55), της 7ης Ιουλίου 2022, Zone de secours de Hainaut-Centre (C-377/21, EU:C:2022:530, σκέψεις 42 έως 46), της 30ής Ιουνίου 2022, Comunidad de Castilla y León (C-192/21, EU:C:2022:513, σκέψη 30), και της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψεις 26 έως τέλος). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26), της 20ής Ιουνίου 2019, Ustariz Aróstegui (C-72/18, EU:C:2019:516), καθώς και προτάσεις μου στην υπόθεση Ustariz Aróstegui (C-72/18, EU:C:2019:191).

20 Ορίζει τα εξής: «Σκοπός της παρούσας συμφωνίας πλαισίου είναι […] η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης». Βλ., επίσης, τρίτο εδάφιο του προοιμίου της συμφωνίας-πλαισίου, σύμφωνα με το οποίο η συμφωνία-πλαίσιο θεσπίζει ένα γενικό πλαίσιο «για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις, καθώς και για τη χρησιμοποίηση συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε μια βάση αποδοχής από τους εργοδότες και τους εργαζομένους».

δικαιώματα που αυτή αναγνωρίζει στους εργαζομένους αορίστου χρόνου [21]. Επομένως, σκοπός της ρήτρας 1, στοιχείο β', της συμφωνίας-πλαισίου είναι να αποτραπεί η «κατάχρηση που προκαλείται από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή εργασιακών σχέσεων ορισμένου χρόνου» εκ μέρους του εν λόγω εργοδότη. Ωστόσο, οι διαφοροποιήσεις οι οποίες –όπως εν προκειμένω– δεν στηρίζονται στο κριτήριο του ορισμένου χρόνου, αλλά σε επιταγή του νομοθέτη για άλλους λόγους (βλ. σημείο 34 των παρουσών προτάσεων), δεν εμπίπτουν στην ευθύνη του [22].

4. Ενδιάμεσο συμπέρασμα και ενστάσεις απαραδέκτου

41. Επομένως, οι αποφάσεις του Corte suprema di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) και του Corte costituzionale (Συνταγματικού Δικαστηρίου), οι οποίες παρατίθενται στα σημεία 22 και 23 των παρουσών προτάσεων, είναι ορθές, τουλάχιστον κατ' αποτέλεσμα, όσον αφορά την ειδική απαγόρευση των διακρίσεων που προβλέπεται στη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου. Η επίμαχη εν προκειμένω διαφοροποίηση, η οποία στηρίζεται στον μη συνυπολογισμό του χρόνου προϋπηρεσίας σε ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αφορά *όλους* τους εργαζομένους που απασχολούνται σε ένα τέτοιο σχολείο (τόσο με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου όσο και με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου) και επιβάλλεται από το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94. Επομένως, δεν συνιστά διαφορετική μεταχείριση κατά την έννοια της συμφωνίας-πλαισίου με πρωτοβουλία του εναγόμενου εργοδότη ή καταλογιστέα σε αυτόν. Κατά συνέπεια, δεν υποχρεούται, βάσει της συμφωνίας-πλαισίου, να λαμβάνει υπόψη τον εν λόγω χρόνο προϋπηρεσίας για την αναγνώριση της αρχαιότητας και την κατάταξη στο μισθολογικό κλιμάκιο.

42. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο διαφωνήσει και κρίνει εντούτοις ότι η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου έχει εφαρμογή, παραπέμπω στις επικουρικές παρατηρήσεις μου σχετικά με τη διαφορετική μεταχείριση ή τη συγκρισιμότητα των καταστάσεων και την αντικειμενική δικαιολόγηση στο πλαίσιο της εφαρμογής των άρθρων 20 και 21 του Χάρτη (βλ. σημεία 57 επ. των παρουσών προτάσεων).

43. Επομένως, για να δοθεί απάντηση στα τρία πρώτα προδικαστικά ερωτήματα, και ιδίως στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, δεν ασκεί πλέον επιρροή το ζήτημα με ποια ομάδα σύγκρισης των «εργαζομένων αορίστου χρόνου» κατά την έννοια της ρήτρας 3, σημείο 2, της συμφωνίας-πλαισίου πρέπει να συσχετιστεί ο ενάγων [23] ούτε, ειδικότερα, αν μπορεί να συγκριθεί μόνο με τους εκπαιδευτικούς που απασχολούνται με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

44. Εντούτοις, όσον αφορά το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει ακόμη να εξεταστεί αν υφίσταται απαγορευόμενη διαφορετική μεταχείριση ή δυσμενής διάκριση σύμφωνα με τα γενικά κριτήρια του άρθρου 20 και του άρθρου 21, παράγραφος 1, του Χάρτη.

[21] Αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933, σκέψεις 49 και 50), και της 5ης Ιουνίου 2018, Montero Mateos (C-677/16, EU:C:2018:393, σκέψεις 39 και 40).

[22] Εν προκειμένω, παρέλκει η απάντηση στο ζήτημα κατά πόσον τούτο δεν ισχύει στην περίπτωση κατά την οποία ο νέος εργοδότης κάνει διάκριση, όσον αφορά την αναγνώριση του συμπληρωθέντος χρόνου προϋπηρεσίας, μεταξύ των πρώην εργαζομένων ορισμένου χρόνου που έχουν εργαστεί σε διαφορετικούς εργοδότες (για παράδειγμα, σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αφενός, και σε εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφετέρου). Εν πάση περιπτώσει, κατά πάγια νομολογία, δεν καλύπτεται από τη συμφωνία-πλαίσιο ούτε αυτή η διαφορετική μεταχείριση, βλ. απόφαση της 7ης Ιουλίου 2022, Zone de secours de Hainaut-Centre (C-377/21, EU:C:2022:530, σκέψη 63 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[23] Για μια ευρεία κατανόηση της ομάδας σύγκρισης των «εργαζόμενων αορίστου χρόνου», βλ. αποφάσεις της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψεις 24 και 37 επ.), και της 20ής Ιουνίου 2019, Ustariz Aróstegui (C-72/18, EU:C:2019:516, σκέψεις 31 έως 33), καθώς και προτάσεις μου στην υπόθεση Ustariz Aróstegui (C-72/18, EU:C:2019:191, σημεία 31 και 32).

Στο μέτρο που η ένσταση απαραδέκτου της Επιτροπής αφορά το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη, εκτιμώ ότι είναι αβάσιμη. Και τούτο διότι η ως άνω διάταξη περιέχει μόνο μια ειδική απαγόρευση των διακρίσεων σε σχέση με τη γενική αρχή της ισότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Χάρτη[24] όσον αφορά ορισμένα κριτήρια διαφοροποίησης, τα οποία όμως δεν απαριθμούνται εξαντλητικώς («ιδίως»)[25]. Εντούτοις, στο μέτρο που το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα αφορά το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, το άρθρο 157 ΣΛΕΕ καθώς και τις οδηγίες 2000/43/ΕΚ[26] και 2000/78/ΕΚ[27], το αιτούν δικαστήριο δεν προέβαλε κανέναν πειστικό λόγο από τον οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι οι διατάξεις τους συνδέονται με τη διαφορά της κύριας δίκης ή ότι η ερμηνεία τους θα μπορούσε να είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς αυτής[28]. Ως προς το σημείο αυτό, φρονώ, επομένως, ότι η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή είναι βάσιμη.

45. Ως εκ τούτου, στη συνέχεια θα εξετάσω μόνον το άρθρο 20 και το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη.

Β. Διαφορετική μεταχείριση σύμφωνα με το άρθρο 20 και το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη;

1. Εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του Χάρτη;

46. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, η απαγόρευση των διακρίσεων, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει, ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, επιτακτικό χαρακτήρα και απονέμει στους ιδιώτες δικαίωμα δυνάμενο να προβληθεί ενώπιον δικαστηρίου *στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης*. Πρόκειται για διαφορές που αφορούν διάφορες μορφές διακρίσεων και οι οποίες μπορούν επίσης να προκύψουν από συμβάσεις μεταξύ ιδιωτών. Επομένως, το εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται τέτοιας διαφοράς οφείλει να παράσχει στους εργαζομένους την έννομη προστασία που απαιτεί το άρθρο 21 του Χάρτη και να διασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητα του άρθρου αυτού[29]. Οι αρχές αυτές πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να μεταφερθούν στη γενική αρχή της ισότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Χάρτη, σε σχέση με την οποία η απαγόρευση των διακρίσεων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 του Χάρτη αποτελεί απλώς ειδική έκφανση[30].

[24] Συναφώς, απόφαση της 22ας Μαΐου 2014, Glatzel (C-356/12, EU:C:2014:350, σκέψη 43). Ομοίως, απόφαση της 14ης Ιουλίου 2022, Επιτροπή κατά VW κ.λπ. (C-116/21 P έως C-118/21 P, C-138/21 P και C-139/21 P, EU:C:2022:557, σκέψη 140: «η […] αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη, αποτελεί ιδιαίτερη έκφανσ[η] [της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως]»).

[25] Βλ., επίσης, την από κοινού εξέταση των άρθρων 20 και 21 του Χάρτη στην απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψεις 56 επ.).

[26] Οδηγία του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ 2000, L 180, σ. 22).

[27] Οδηγία του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ 2000, L 303, σ. 16).

[28] Βλ. από την πάγια νομολογία μόνο την απόφαση της 16ης Μαΐου 2024, INSS (Άδειες μητέρας μονογονεϊκής οικογένειας) (C-673/22, EU:C:2024:407, σκέψεις 23 έως 25).

[29] Συναφώς αποφάσεις της 22ας Ιανουαρίου 2019, Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43, σκέψεις 75 έως 78), και της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, σκέψεις 75 έως 77), των οποίων η διατύπωση είναι εν μέρει κάπως περίπλοκη. Βλ., επίσης, απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψεις 75 επ., όσον αφορά το άρθρο 47 του Χάρτη).

[30] Απόφαση της 22ας Μαΐου 2014, Glatzel (C-356/12, EU:C:2014:350, σκέψη 43).

47. Επομένως, πρέπει κατ' αρχάς να εξεταστεί αν έχουν εφαρμογή το άρθρο 20 και το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, η εφαρμογή των ως άνω διατάξεων στις πράξεις των κρατών μελών προϋποθέτει ότι τα κράτη μέλη «εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης».

48. Αντιλαμβάνομαι ότι, προς τούτο, το Δικαστήριο απαιτεί την ύπαρξη *άμεσου συνδέσμου* μεταξύ της επίμαχης εθνικής ρύθμισης και της πράξης του δικαίου της Ένωσης [31]. Τούτο ισχύει ιδίως όταν η ρύθμιση αυτή σκοπεί στην εφαρμογή μιας (ειδικής) διάταξης του δικαίου της Ένωσης. Προς τούτο, πρέπει να ληφθεί υπόψη, μεταξύ άλλων, ο χαρακτήρας της ρύθμισης αυτής και το ζήτημα αν με αυτήν επιδιώκεται η επίτευξη σκοπών διαφορετικών από εκείνους του δικαίου της Ένωσης [32].

49. Βεβαίως, η νομολογία έχει αναγνωρίσει ότι διαφορετική μεταχείριση που στηρίζεται στη φύση της σχέσης εργασίας ως διεπόμενης από το καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων ή από σύμβαση μπορεί, κατ' αρχήν, να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα της αρχής της ίσης μεταχείρισης ή της απαγόρευσης των διακρίσεων, όπως αυτή κατοχυρώνεται στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη [33]. Πράγματι, η απαγόρευση της διαφορετικής μεταχείρισης μεταξύ των εργαζομένων ορισμένου χρόνου και των εργαζομένων αορίστου χρόνου, την οποία προβλέπει η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, αποτελεί *ειδική έκφανση* αυτής της γενικής αρχής [34]. Κατά τη γνώμη μου, ωστόσο, αυτό μπορεί να ισχύει μόνο στην περίπτωση που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής.

50. Εντούτοις, όπως επισήμανα στα σημεία 27 επ. των παρουσών προτάσεων, δεν θεωρώ ότι τα πραγματικά περιστατικά εν προκειμένω εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου. Τούτο προκύπτει από το γεγονός ότι η επίμαχη διαφοροποίηση όσον αφορά την αναγνώριση της αρχαιότητας και την κατάταξη στο μισθολογικό κλιμάκιο δεν μπορεί να καταλογιστεί στον εναγόμενο εργοδότη του δημόσιου τομέα διότι δεν έγινε με πρωτοβουλία του, αλλά επιβάλλεται από τον νόμο. Συναφώς, η εφαρμογή του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 στην επίμαχη στην κύρια δίκη περίπτωση δεν συνδέεται άμεσα με την απαγόρευση των διακρίσεων που προβλέπεται στη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου. Επομένως, δεν μπορεί να συνιστά εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, ούτε υπό το πρίσμα των διακριτών σκοπών που επιδιώκει καθεμία από τις διατάξεις αυτές [35].

51. Η προηγούμενη νομολογία ενισχύει, κατά τη γνώμη μου, την άποψη αυτή.

[31] Βλ., συναφώς, τη δυσνόητη διατύπωση της απόφασης της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), σύμφωνα με την οποία οι οικείοι σχετικοί τομείς δεν πρέπει να είναι απλώς παραπλήσιοι ή να έχουν μόνο έμμεσες επιπτώσεις ο ενός τομέας στον άλλο. Βλ., επίσης, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Glavna direktsia «Pozharna bezopasnost i zaashtita na naselenieto» (Νυχτερινή εργασία) (C-529/21 έως C-536/21 και C-732/21 έως C-738/21, EU:C:2023:374, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[32] Συναφώς απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[33] Συναφώς απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψη 56 με παραπομπή στην απόφαση της 9ης Μαρτίου 2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, σκέψεις 55 έως 63). Βλ., επίσης, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Glavna direktsia «Pozharna bezopasnost i zaashtita na naselenieto» (Νυχτερινή εργασία) (C-529/21 έως C-536/21 και C-732/21 έως C-738/21, EU:C:2023:374, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[34] Συναφώς αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 2018, Vernaza Ayovi (C-96/17, EU:C:2018:603, σκέψεις 20 και 21), και της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψη 65), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2019:877, σημείο 61). Βλ., επίσης, απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψη 43, σύμφωνα με την οποία «η απαγόρευση των διακρίσεων που προβλέπεται στη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου αποτελεί απλώς ειδική έκφραση της γενικής αρχής της ισότητας»).

[35] Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψη 77), και της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933, σκέψη 55).

52. Ως εκ τούτου, στην υπόθεση C-177/18, το Δικαστήριο απέκλεισε την ύπαρξη τέτοιας άμεσης σχέσης με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της αποτροπής της παράνομης ή καταχρηστικής χρησιμοποίησης συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου από τον ίδιο εργοδότη. Στην υπόθεση εκείνη, επ' ευκαιρία της απόλυσής της, η οποία συνδεόταν με γεγονός μνημονευόμενο στην πράξη διορισμού της, ήτοι τον νέο διορισμού τακτικού δημοσίου υπαλλήλου στη θέση, η έκτακτη δημόσιος υπάλληλος είχε ζητήσει την καταβολή αποζημίωσης η οποία προβλεπόταν μόνο σε περίπτωση λύσεως της σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου συμβασιούχων υπαλλήλων. Κατά το Δικαστήριο, η επίμαχη εθνική ρύθμιση ήταν απρόσφορη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου με τη ρήτρα 5, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου σκοπού, ήτοι την αποτροπή των καταχρήσεων που μπορούν να προκύψουν από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι η εν λόγω εθνική ρύθμιση επιδίωκε σκοπούς διαφορετικούς από την καταπολέμηση των καταχρήσεων [36].

53. Κατά το Δικαστήριο, δεν ισχύει το ίδιο για εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει προηγούμενη έγγραφη γνωστοποίηση των λόγων απόλυσης με προειδοποίηση μόνον έναντι των εργαζομένων αορίστου χρόνου. Λαμβανομένης υπόψη της συγκρισιμότητας της κατάστασης εργαζομένου ορισμένου χρόνου ο οποίος απολύεται με προειδοποίηση πριν από τη λήξη του ορισμένου χρόνου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ρύθμιση αυτή διευκρίνιζε και συγκεκριμενοποιούσε τις συνθήκες απασχόλησης που διαλαμβάνονται στη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαισίου και ότι, ως εκ τούτου, συνιστούσε εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, καθώς και διαφορετική μεταχείριση [37].

54. Ωστόσο, για τους λόγους που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 50 των παρουσών προτάσεων, τέτοια περίπτωση δεν συντρέχει εν προκειμένω.

55. Ως εκ τούτου, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, ελλείψει «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης» κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, ή ελλείψει τομέα που καλύπτεται από το δίκαιο της Ένωσης, αποκλείεται η εφαρμογή των άρθρων 20 και 21 του Χάρτη.

56. Για την περίπτωση που το Δικαστήριο καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα, θα εξετάσω, *επικουρικώς*, τις προϋποθέσεις του άρθρου 20 και του άρθρου 21, παράγραφος 1, του Χάρτη.

2. Απαγορευόμενη διαφορετική μεταχείριση ή δυσμενής διάκριση σύμφωνα με το άρθρο 20 και το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη;

57. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης, η οποία κατοχυρώνεται στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη, επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται παρόμοιες καταστάσεις κατά τρόπο διαφορετικό και διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός αν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς. Η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται εφόσον στηρίζεται σε αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο. Προς τούτο, πρέπει να επιδιώκει νόμιμο σκοπό και να είναι ανάλογη προς τον σκοπό αυτό [38].

[36] Βλ. απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2020, Baldonedo Martín (C-177/18, EU:C:2020:26, σκέψεις 60 έως 63). Ωστόσο, το Δικαστήριο θεώρησε, αντιφάσκοντας, ότι –σε αντίθεση με τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης– η περίπτωση αυτή δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου. Ωστόσο, αναγνώρισε την ύπαρξη αντικειμενικού λόγου δικαιολογούντος ενδεχόμενη διαφορετική μεταχείριση (σκέψεις 36 επ.).

[37] Βλ. απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψεις 77 επ.).

[38] Συναφώς απόφαση της 9ης Μαρτίου 2017, Milkova (C-406/15, EU:C:2017:198, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

58. Προκειμένου να διαπιστωθεί η συγκρισιμότητα των καταστάσεων, πρέπει, κατ' αρχήν, να λαμβάνεται υπόψη *το σύνολο των στοιχείων που τις χαρακτηρίζουν*. Η εξέταση δεν πρέπει να γίνεται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, αλλά κατά τρόπο ειδικό και συγκεκριμένο, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου και του σκοπού της εθνικής ρύθμισης[39]. Αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό σε εκείνη που θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί κατά την εφαρμογή της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, η οποία συγκεκριμενοποιεί τα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της συγκρισιμότητας των καταστάσεων, πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον οι εργαζόμενοι των διαφόρων ομάδων σύγκρισης εκτελούν την ίδια ή παρόμοια εργασία βάσει μιας *σειράς παραγόντων*, όπως η φύση της εργασίας, η απαιτούμενη κατάρτιση και οι συνθήκες εργασίας[40].

59. Εν προκειμένω, πρόκειται, αφενός, για τους πρώην εργαζομένους με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα οποία άνηκε ο ενάγων πριν από την πρόσληψή του με σύμβαση αορίστου χρόνου, και, αφετέρου, για τους εργαζομένους αορίστου χρόνου στο οικείο κρατικό σχολείο. Κατά την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου, οι δύο ομάδες βρίσκονται σε συγκρίσιμες καταστάσεις, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων.

60. Ωστόσο, τούτο ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι η διαφορά μεταξύ των εργοδοτών –ήτοι του έχοντος την εκμετάλλευση του ισότιμου με το δημόσιο ιδιωτικού σχολείου πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο οποίο απασχολούνταν προηγουμένως ο ενάγων και του εργοδότη του κρατικού σχολείου στο οποίο προσελήφθη στη συνέχεια με σύμβαση αορίστου χρόνου– και οι διαφορετικοί κανόνες που εφαρμόζονται στις αντίστοιχες σχέσεις εργασίας *δεν* αποτελούν σημαντικά κριτήρια διαφοροποίησης, όπως υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, η Ιταλία. Συναφώς, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι η διαφορά αυτή στο πλαίσιο της εφαρμογής της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου –η οποία αποκλείεται εν προκειμένω– δεν μπορεί να αποκλείσει την ύπαρξη διαφορετικής μεταχείρισης όσον αφορά τους όρους πρόσληψης. Και τούτο διότι, κατά την πρόσληψη, ο εργοδότης οφείλει, κατ' αρχήν, να λαμβάνει υπόψη *όλες* τις περιστάσεις που αφορούν τον προς πρόσληψη εργαζόμενο και είναι σημαντικές σε σχέση με τους εργαζομένους αορίστου χρόνου στην επιχείρησή του. Τούτο μπορεί να περιλαμβάνει και τον χρόνο απασχόλησης σε *άλλον* εργοδότη στο πλαίσιο σχέσης εργασίας υποκείμενης σε *διαφορετικούς* κανόνες, υπό την προϋπόθεση ότι ο εν λόγω χρόνος απασχόλησης παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις δεξιότητες και την επαγγελματική πείρα που έχει αποκτήσει ο εργαζόμενος (βλ. σημεία 37 επ. των παρουσών προτάσεων).

61. Το ίδιο ισχύει και στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 20 και του άρθρου 21, παράγραφος 1, του Χάρτη. Επομένως, οι ομάδες σύγκρισης που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι, αφενός, οι νεοπροσληφθέντες εργαζόμενοι αορίστου χρόνου οι οποίοι, όπως ο ενάγων, απασχολούνταν προηγουμένως σε ισότιμο με το δημόσιο ιδιωτικό σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (με σύμβαση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου) και, αφετέρου, οι εργαζόμενοι αορίστου χρόνου στο δημόσιο σχολείο των οποίων ο χρόνος προϋπηρεσίας μέχρι την πρόσληψή τους ελήφθη πλήρως υπόψη.

62. Υπό την επιφύλαξη αυτή, φρονώ ότι πρέπει να αναγνωριστεί εν προκειμένω η ύπαρξη διαφορετικής μεταχείρισης, τούτο δε για τους ακόλουθους λόγους.

[39] Συναφώς απόφαση της 9ης Μαρτίου 2017, Milkova (C-406/15, EU:C:2017:198, σκέψεις 56 και 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[40] Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 2024, Ministero dell'Istruzione e del Merito και INPS (C-322/23, EU:C:2024:900, σκέψη 50), της 30ής Νοεμβρίου 2023, Ministero dell'Istruzione και INPS (C-270/22, EU:C:2023:933, σκέψη 62), της 21ης Νοεμβρίου 2018, de Diego Porras (C-619/17, EU:C:2018:936, σκέψεις 61 και 62), και της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 29).

63. Πρώτον, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο και χωρίς αυτό να αμφισβητηθεί από το Υπουργείο στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο Ιταλός νομοθέτης, με το άρθρο 1 του νόμου 62/2000, ενσωμάτωσε *πλήρως* («για όλους τους σκοπούς των ισχυουσών διατάξεων») τα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως προκύπτει από την ίδια την ονομασία τους, στο κρατικό σύστημα γενικής εκπαίδευσης, εξομοιώνοντάς τα με τα κρατικά σχολεία όσον αφορά τις εκ του νόμου «απαιτήσεις ποιότητας και αποτελεσματικότητας». Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 4, του ως άνω νόμου, για την πλήρη εξομοίωση απαιτείται μόνον η υποβολή αιτήσεως με την οποία πρέπει να αποδεικνύεται, μεταξύ άλλων, ότι το διδακτικό προσωπικό κατέχει τα απαιτούμενα πιστοποιητικά επαγγελματικής ικανότητας (στοιχείο g). Στην περίπτωση αυτή, οι διδακτικές υπηρεσίες που παρέχονται στα σχολεία αυτά θεωρούνται ισοδύναμες. Ο ενάγων προσέθεσε σε αυτό –χωρίς να αντικρουστεί από το Υπουργείο στην υπόθεση της κύριας δίκης– ότι οι εκπαιδευτικοί που απασχολούνται με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διαθέτουν τέτοια πιστοποιητικά επαγγελματικής ικανότητας έχουν συχνά ακόμη καλύτερα προσόντα σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που απασχολούνται με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου σε δημόσια ή σε εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε κέντρα ενισχυτικής διδασκαλίας, σε επιδοτούμενα σχολεία ή σε κοινωνικά σχολεία, οι οποίοι υποχρεούνται απλώς να προσκομίσουν απολυτήριο τίτλο σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, ο χρόνος προϋπηρεσίας τους λαμβάνεται υπόψη για την πρόσληψη με σύμβαση αορίστου χρόνου σε κρατικό σχολείο, σύμφωνα με το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94. Επομένως, το επιχείρημα της Ιταλίας ότι η διάταξη αυτή αποσκοπεί ειδικώς στην αναγνώριση της δραστηριότητας που έχουν ασκήσει οι επιτυχόντες σε δημόσιο διαγωνισμό ή στην τήρηση των εφαρμοστέων στο υπαλληλικό δίκαιο αρχών δεν είναι βάσιμο και πρέπει να απορριφθεί, όπως εξέθεσε και το αιτούν δικαστήριο.

64. Δεύτερον, το άρθρο 2, παράγραφος 2, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 255/2001 προβλέπει ρητώς, για τους σκοπούς της εγγραφής ή της εξέλιξης στους εφεδρικούς πίνακες διαρκούς ισχύος, ότι οι διδακτικές υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται από την 1η Σεπτεμβρίου 2000 στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία προβλέπονται στον νόμο 62/2000, «λαμβάνονται υπόψη στον ίδιο βαθμό με τις διδακτικές υπηρεσίες που παρέχονται στα κρατικά σχολεία». Πράγματι, οι εν λόγω εφεδρικοί πίνακες περιλαμβάνουν τόσο τους εκπαιδευτικούς που έχουν επιτύχει σε δημόσιο διαγωνισμό όσο και αυτούς που διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα και πιστοποιητικά επαγγελματικής ικανότητας σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 4, στοιχείο g, του νόμου 62/2000. Επομένως, η πρόσληψη σε αυτή τη βάση συνεπάγεται την πλήρη αναγνώριση της επαγγελματικής πείρας και των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο των εν λόγω διδακτικών υπηρεσιών. Τούτο αναιρεί περαιτέρω την επιχειρηματολογία της Ιταλίας που εκτίθεται στη σκέψη 63 των παρουσών προτάσεων.

65. Τρίτον, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το ίδιο το Υπουργείο ανέφερε ότι είχε παραλείψει να προσαρμόσει το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 στην εξομοίωση που επιβάλλει ο νόμος 62/2000 (βλ. σημείο 63 των παρουσών προτάσεων). Συγκεκριμένα, κατά το Υπουργείο, τα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν αντικαταστήσει, μεταξύ άλλων, τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων). Εντούτοις, το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 εξακολουθεί να ρυθμίζει μόνον την αναγνώριση του χρόνου προϋπηρεσίας σε εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και σε

εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και όχι του χρόνου προϋπηρεσίας στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που τα αντικαθιστούν.

66. Τέταρτον, η προφανής αυτή αντίφαση επιτείνεται περαιτέρω από το γεγονός ότι το άρθρο 1 *bis*, παράγραφος 1, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 250/2005, η οποία κυρώθηκε με τον νόμο 27/2006, διακρίνει τα υπόλοιπα μη κρατικά σχολεία, κατά την έννοια του νομοθετικού διατάγματος 297/94, σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία αναγνωρίζονται βάσει του νόμου 62 της 10ης Μαρτίου 2000 και σε μη ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επομένως, τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα κρατικώς αναγνωρισμένα σχολεία δευτεροβάθμιας και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, τα κοινωνικά σχολεία, τα επιδοτούμενα σχολεία ή τα κέντρα ενισχυτικής διδασκαλίας που μνημονεύονται ρητώς στο άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 πρέπει επίσης να θεωρηθούν ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά την έννοια του άρθρου 1*bis*, παράγραφος 1, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 250/2005. Ωστόσο, το γεγονός ότι, κατά την πρόσληψη σε κρατικό σχολείο, λαμβάνεται υπόψη μόνον ο χρόνος προϋπηρεσίας στα τελευταία αυτά σχολεία και όχι –τουλάχιστον όχι ρητώς– ο χρόνος προϋπηρεσίας σε άλλα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καταδεικνύει και πάλι σαφώς την έλλειψη συνοχής των εν λόγω διατάξεων.

67. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι –υπό τις παραδοχές που εκτίθενται στα σημεία 60 και 62 των παρουσών προτάσεων– υφίσταται διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τουλάχιστον συγκρίσιμων καταστάσεων, ή ακόμη και αντιφατική συμπεριφορά εκ μέρους του Ιταλού νομοθέτη.

68. Η διαφορετική αυτή μεταχείριση δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να δικαιολογηθεί για κανέναν λόγο, ιδίως για εκείνους που προβάλλει η Ιταλία. Δεν διαφαίνεται θεμιτός σκοπός κοινωνικής πολιτικής του Ιταλού νομοθέτη [41].

69. Τούτο προκύπτει ήδη από το γεγονός ότι, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, το ίδιο το Υπουργείο παραδέχτηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης ότι το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 θα έπρεπε στην πραγματικότητα να ευθυγραμμιστεί με τις επιταγές του νόμου 62/2000. Ακόμη και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ιταλία δεν αιτιολόγησε με κατανοητό τρόπο τους λόγους για τους οποίους η προσαρμογή αυτή δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα. Ειδικότερα, πρέπει να απορριφθεί η κατ' επανάληψη προβληθείσα επιχειρηματολογία της ότι μόνον ο δημόσιος διαγωνισμός διασφαλίζει την επαρκή εξέταση των απαιτούμενων επαγγελματικών προσόντων και ότι η συνεκτίμηση των πιστοποιητικών επαγγελματικής ικανότητας και της επαγγελματικής πείρας κατά την πρόσληψη σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα μπορούσε να οδηγήσει σε αντίστροφη δυσμενή διάκριση εις βάρος των τακτικών δημοσίων υπαλλήλων, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως του (ιδιώτη) εργοδότη. Η εξομοίωση των ισότιμων με τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τα κρατικά σχολεία, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 1 του νόμου 62/2000 και το άρθρο 2, παράγραφος 2, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 255/2001, και επιβεβαιώνεται από το άρθρο 1*bis*, παράγραφος 1, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 250/2005, καθώς και η ισοδυναμία (βάσει των απαιτούμενων

[41] Βλ., όσον αφορά τη ρήτρα 4, σημεία 1 και 4, της συμφωνίας-πλαισίου, μόνον αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, de Diego Porras (C-596/14, EU:C:2016:683, σκέψη 45), και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Gavieiro Gavieiro και Iglesias Torres (C-444/09 και C-456/09, EU:C:2010:819, σκέψεις 54 και 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

πιστοποιητικών επαγγελματικής ικανότητας) των διδακτικών υπηρεσιών που παρέχονται στα σχολεία αυτά, την οποία κατ' αρχήν αναγνωρίζει ο νόμος αυτός, καθιστούν αβάσιμη την εν λόγω επιχειρηματολογία.

70. Ως εκ τούτου, καταλήγω, επικουρικώς, όσον αφορά το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, στο συμπέρασμα ότι η εφαρμογή του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση –υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη– οδηγεί σε διαφορετική μεταχείριση απαγορευόμενη από το άρθρο 20 και το άρθρο 21, παράγραφος 2, του Χάρτη. Ωστόσο, η διαφορετική αυτή μεταχείριση που επιβάλλεται από τον νόμο, εις βάρος *του συνόλου* του χρόνου προϋπηρεσίας στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να καταλογιστεί στον εργοδότη του δημόσιου τομέα μόνον αν, ως μέρος του κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος, είναι «συνυπεύθυνος» για τη διαφορετική μεταχείριση για την οποία ευθύνεται ο νομοθέτης.

71. Επομένως, απομένει να δοθεί απάντηση στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, με το οποίο ζητείται να διευκρινιστεί αν, σε μια τέτοια περίπτωση, το αιτούν δικαστήριο υποχρεούται να αφήσει ανεφάρμοστη την επίμαχη εθνική διάταξη. Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Ιταλία, φρονώ ότι το εν λόγω προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό διότι –όπως θα καταδείξω στη συνέχεια– δεν είναι απολύτως σαφές ποια συμπεράσματα πρέπει να εξαχθούν από την ελλιπή ή ακόμη και αντιφατική διάταξη του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94.

Γ. Έννομες συνέπειες απαγορευόμενης διαφορετικής μεταχείρισης

72. Βεβαίως, το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα αφορά την εφαρμογή της αρχής της υπεροχής μόνο στο μέτρο που υποχρεώνει τα εθνικά δικαστήρια να αφήνουν ανεφάρμοστη διάταξη του εθνικού δικαίου η οποία είναι ασυμβίβαστη με άμεσα εφαρμοστέα διάταξη του δικαίου της Ένωσης.

73. Ωστόσο, σύμφωνα με την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή αυτή επιβάλλει επίσης στα εθνικά δικαστήρια να ερμηνεύουν, στο μέτρο του δυνατού, το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης. Επομένως, τα δικαστήρια αυτά οφείλουν, κατά την εφαρμογή του εθνικού δικαίου, να το ερμηνεύουν, κατά το μέτρο του δυνατού, με γνώμονα το γράμμα και τον σκοπό της επίμαχης διάταξης του δικαίου της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του εσωτερικού δικαίου και εφαρμόζοντας τις αναγνωρισμένες από το δίκαιο αυτό μεθόδους ερμηνείας, προκειμένου να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της διάταξης αυτής και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει. Ωστόσο, η υποχρέωση σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου υπόκειται σε ορισμένα όρια και, ειδικότερα, δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για contra legem ερμηνεία του εθνικού δικαίου [42].

[42] Πρώτη απόφαση επί του ζητήματος αυτού υπήρξε η απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, σκέψη 57). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση) (C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 57), της 7ης Μαρτίου 2024, Die Länderbahn κ.λπ. (C-582/22, EU:C:2024:213, σκέψεις 59 και 60), και της 27ης Απριλίου 2023, M. D. (Απαγόρευση εισόδου στην Ουγγαρία) (C-528/21, EU:C:2023:341, σκέψη 99). Ακόμη και χωρίς αναφορά στην αρχή της υπεροχής, βλ. την, κατά τη γνώμη μου, ορθότερη απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, σκέψη 59: «[…] Η εν λόγω υποχρέωση σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου είναι συμφυής προς το σύστημα της [Σ]ΛΕΕ, καθόσον, βάσει αυτής, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να διασφαλίζουν, στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας τους, την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης οσάκις αποφαίνονται επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί»).

74. Συναφώς, αρκεί η επισήμανση ότι –λαμβανομένων υπόψη των όσων εκτέθηκαν στα σημεία 63 επ. των παρουσών προτάσεων και υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο– δεν φαίνεται να αποκλείεται εντελώς το ενδεχόμενο οι ελλιπείς ή ακόμη και αντιφατικές διατάξεις του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 να ερμηνευθούν κατά τρόπο σύμφωνο προς τα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη και, ενδεχομένως, προς τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου. Βεβαίως, το γράμμα της εν λόγω εθνικής διάταξης δεν προβλέπει ρητώς τα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης· δεν αμφισβητείται, όμως, ότι τα σχολεία αυτά προέκυψαν από τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία μνημονεύονται ρητώς στη διάταξη αυτή. Επιπλέον, το άρθρο 1*bis*, παράγραφος 1, της πράξης νομοθετικού περιεχομένου 250/2005, το οποίο κατατάσσει πλέον και τα τελευταία αυτά σχολεία στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σκέψη 66 των παρουσών προτάσεων), θα μπορούσε να συνηγορεί υπέρ μιας τέτοιας ερμηνείας σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης.

75. Αν εν προκειμένω δεν είναι δυνατή ερμηνεία σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, πρέπει να ληφθεί υπόψη η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

76. Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των απαιτήσεων του δικαίου της Ένωσης στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί, εν ανάγκη αποφασίζοντας αυτεπαγγέλτως να αφήσει ανεφάρμοστη κάθε εθνική ρύθμιση ή πρακτική, έστω και μεταγενέστερη, η οποία αντιβαίνει σε διάταξη του δικαίου της Ένωσης που έχει άμεσο αποτέλεσμα, χωρίς να οφείλει να ζητήσει ή να αναμείνει την προηγούμενη εξαφάνιση της εθνικής ρύθμισης ή πρακτικής είτε διά της νομοθετικής οδού είτε μέσω οποιασδήποτε άλλης συνταγματικής διαδικασίας[43].

77. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η δικαστική προστασία που πρέπει να παρέχεται στους εργαζομένους λόγω δυσμενούς διακρίσεως αντίθετης προς το δίκαιο της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 21 του Χάρτη, σε συνδυασμό με την αρχή της υπεροχής, απαιτεί, για την αποτελεσματική τήρηση της αρχής της ισότητας, για όσο διάστημα δεν έχουν ληφθεί μέτρα για την αποκατάσταση της ίσης μεταχείρισης, να παρέχονται στα άτομα της ευρισκόμενης σε μειονεκτική θέση κατηγορίας τα ίδια πλεονεκτήματα των οποίων απολαύουν τα άτομα της ευνοούμενης κατηγορίας. Επομένως, τα ευρισκόμενα σε μειονεκτική θέση πρόσωπα πρέπει να βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τα πρόσωπα που απολαύουν του επίμαχου πλεονεκτήματος. Σε μια τέτοια περίπτωση, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να μην εφαρμόσει κάθε εθνική διάταξη που εισάγει δυσμενή διάκριση, χωρίς να χρειάζεται να ζητήσει ή να αναμείνει την προηγούμενη εξαφάνισή της από τον νομοθέτη, και να εφαρμόσει στα μέλη της ομάδας που βρίσκεται σε μειονεκτική θέση το ίδιο καθεστώς με αυτό που ισχύει για τα πρόσωπα της άλλης κατηγορίας.

[43] Συναφώς αποφάσεις 28ης Ιανουαρίου 2025, ASG 2 (C-253/23, EU:C:2025:40, σκέψη 90 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση) (C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 57), της 7ης Μαρτίου 2024, Die Länderbahn κ.λπ. (C-582/22, EU:C:2024:213, σκέψη 61), και της 27ης Απριλίου 2023, M. D. (Απαγόρευση εισόδου στην Ουγγαρία) (C-528/21, EU:C:2023:341, σκέψεις 100 και 101 σε σχέση με άμεσα εφαρμοστέα διάταξη της οδηγίας). Όσον αφορά τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής του άρθρου 47 του Χάρτη σε συνδυασμό με τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, βλ. απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψεις 80 και 81 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

Το εθνικό δικαστήριο υπέχει την υποχρέωση αυτή ανεξαρτήτως της ύπαρξης, στο εσωτερικό δίκαιο, διατάξεων που του απονέμουν αρμοδιότητα προς τούτο, εφόσον υφίσταται έγκυρο σύστημα αναφοράς [44].

78. Εν προκειμένω, ωστόσο, ένα τέτοιο σύστημα αναφοράς προβλέπεται ακριβώς στο άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94. Τούτο θα έχει ως συνέπεια ότι το εθνικό δικαστήριο δεν θα πρέπει να αφήσει ανεφάρμοστη την ως άνω διάταξη παρά μόνο στο μέτρο που, σύμφωνα με την προγενέστερη εθνική διοικητική πρακτική και νομολογία, δεν επιτρέπει τον συνυπολογισμό του χρόνου προϋπηρεσίας σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

79. Επομένως, το αποτέλεσμα της εφαρμογής της αρχής της υπεροχής είναι το ίδιο με εκείνο μιας συμπληρωματικής, σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας της εν λόγω διάταξης, σύμφωνα με την οποία η διάταξη αυτή περιλαμβάνει κατ' ανάγκην τα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

80. Επομένως, –σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεχθεί την ύπαρξη διαφορετικής μεταχείρισης εν προκειμένω– το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94 κατά τρόπο που να διασφαλίζει ότι ο χρόνος προϋπηρεσίας σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη κατά την πρόσληψη σε κρατικό σχολείο για τον καθορισμό της αρχαιότητας και την κατάταξη σε μισθολογικό κλιμάκιο.

81. Ωστόσο, ένα τέτοιο αποτέλεσμα θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, εσφαλμένο, καθώς φρονώ ότι η υπό κρίση περίπτωση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 20 και του άρθρου 21, παράγραφος 1, του Χάρτη. Επομένως, φρονώ ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, εναπόκειται αποκλειστικά στον Ιταλό νομοθέτη ή στα ιταλικά δικαστήρια να αποτρέψουν ή να επιβάλουν κυρώσεις για ενδεχόμενη δυσμενή διάκριση βάσει του ιταλικού (συνταγματικού) δικαίου μεταξύ των εκπαιδευτικών που απασχολούνται (με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου και με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου), μεταξύ άλλων, στα ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και στα εξομοιούμενα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

V. Πρόταση

82. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Tribunale civile di Padova (πρωτοδικείο Πάδοβας, Ιταλία) ως εξής:

Η ειδική απαγόρευση των διακρίσεων της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, της 18ης Μαρτίου 1999, η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, καθώς και οι γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων, οι οποίες κατοχυρώνονται στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως είναι αυτή του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/94, στο μέτρο που η εν λόγω ρύθμιση αποκλείει, για τον

[44] Συναφώς αποφάσεις της 22ας Ιανουαρίου 2019, Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43, σκέψεις 78 έως 81), και της 9ης Μαρτίου 2017, Milkova (C-406/15, EU:C:2017:198, σκέψεις 66 έως 68), των οποίων η διατύπωση είναι κάπως περίπλοκη.

καθορισμό της αρχαιότητας και την κατάταξη σε μισθολογικό κλιμάκιο, τον συνυπολογισμό του χρόνου προϋπηρεσίας των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου σε ισότιμα με τα δημόσια ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά την πρόσληψή τους με σύμβαση αορίστου χρόνου σε κρατικό σχολείο.